

A XII. táblás törvénytől Werbőczyig

2024/2025. I. Speciálkollégium a nappali tagozat számára

A római jogi forrásolvasási gyakorlatok az összefüggő szövegelemzések, szemelvények segítségével az első féléves római jogi kollokviumra való alaposabb szakmai felkészülést biztosítják, a római jogi terminológia megértését és használatát fejlesztik. A kurzus második felében néhány alapvető középkori latin nyelvű forrásszemelvénnel ismerkednek meg a hallgatók. A félév folyamán egy alkalommal lehetőség szerint a Magyar Országos Levéltárba is ellátogatunk.

A kurzus teljesítése írásbeli vagy szóbeli beszámoló formájában történik a félév végén, az órák során közösen megbeszélte ill. feldolgozott anyagrészekből.

A speciálkollégium órák időpontja, helyszíne: szerdánként 13-14.30 (GY 107.)

Tematika

A/ Szemelvények a római állam és jog fejlődéstörténetéhez:

- Bevezetés. A történeti és jogi, valamint régészeti források jelentősége a római jog oktatásában és kutatásában.
- Róma keletkezéstörténete a források tükrében. Életviszonyok és normarendszerek Rómában. Előzmények: a *ius*, *fas*, *mos* jelentéstartalmának összefüggése és egymásrautaltsága a római jog rendszerében.
- A XII. táblás törvény keletkezése és sajátosságai. Forráselemzés.
- A római jog belső felosztása. A jogérvényesítés jelentősége és fejlődése Rómában. A római peres eljárás szervezete és menete. A perrendtartás ősi szabályai, és a személyi végrehajtás menete (XII. táblás törvény I.-II.-III. tábla). A *legis actiós* eljárások menetének leírása Gaius *Institutiói*ban. (Gaius: Inst. IV.1-3.). Szövegértelmezés és per-rekonstrukció. A perjog fejlődése.
- Személyi és családjogi szabályok: A *patria potestas* tartalma és korlátai a XII. táblás törvényekben és a későbbi római jogi jogfejlődés folyamán (IV. tábla, ill. Gaius: Inst. I. 48-55.).
- A házasság, mint természetjogi intézmény és alapvető közösség Rómában. A házassági jog szokásrendszere és alapvető intézményei a források alapján.

- Az öröklés és gyámság, ill. a gondnokság összefonódó szabályai a XII. táblás törvényekben, jelentőségük. Vélelmek és fikciók a XII. táblás törvényben, valamint a praetori jogfejlődés folyamán. (IV.- V. tábla)
- A XII. táblás törvény dologi joga: birtokjogi és tulajdonjogi szabályok. Szolgalmak és szomszédjogok szabályozása. Elhatárolási kérdések (VI. és VII. tábla)
- Büntetőjogi szabályok és alapelvek a XII. táblás törvényben. (VIII.-IX. tábla) Városrendészeti és temetkezési előírások Rómában. (X. tábla)
- A hatalomalattiak károkozása és a kártérítési jog ősi római jogi szabályai. (XI-XII.)

B/ Bevezetés a középkori magyar történeti és jogtörténeti források rendszerébe:

- A középlatin hivatali írásbeliség sajátosságai és az alapvető oklevéltani fogalmak. A jogi latin nyelv sajátosságainak változása a jogforrások tükrében.
- Legfontosabb középkori jogtörténeti forrásaink és sajátosságaik. A szokásjog korabeli szerepe és jelentősége a jogforrási rendszerben. Werbőczy *Hármaskönyve*.
- A törvények és *decretumok* a magyar középkorban. Birtokjog, királyi birtokadomány a források alapján. Perjog és jogérvényesítés. A bizonyítási eljárás.
- Az állami és az egyházi bíraskodás kapcsolata. Joghatósági kérdések és változások 1526-ig a magyar középkor folyamán a források alapján.
- Szerződések, birtokeladás, birtokcsere, ajándékozás, elővásárlási jog és a szavatosság. A szerzett és a vásárolt birtok öröklése.
- Családi és házassági jog. A nők jogképessége és cselekvőképessége. A házassági vagyonyjog intézményei.
- A feudális büntetőjog és intézményei. Az ítéletek fajtái és végrehajtása, a pallosjog. A peres eljárás speciális bizonyítási eszközei.

Felhasznált források, ill. szövegkiadások:

A Tizenkéttáblás törvény töredékei, (ford., szerk. Zlinszky János), Szent István Társulat, Budapest, 2016.

Gaius *Institúciói* (Négy kommentár), (ford.: Brósz Róbert), Szent István Társulat, Budapest, 2014.

A magyar jogtörténet forrásai (Szemelvénygyűjtemény), (szerk. Mezey Barna), Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Werbőczy István: *Hármaskönyv-Tripartitum* (Latin-magyar kétnyelvű kiadás), Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990.

Závodszy Levente: *A Szent István Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai. Függelék: A törvények szövege*, Szent István Társulat, Budapest, 1904. reprint kiadása 2002.

Diplomata Hungariae Antiquissima, (Szerk. Győrffy György), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992.

Szentpétery Imre: *Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke, II.4.* (szerk.: Borsa Iván), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.

Zsoldos Attila: *A 800 éves Aranybulla*, Országház Kiadó, Budapest 2022.

Budapest, 2024. szeptember

Dr. András Dorottya
egyetemi docens
Római Jogi Tanszék